

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.
© Васильєва М.П., 2019.

Макар Л.М. ДІЄВІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ В РОБОТІ З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ.....	31
Митцева О.С. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....	33
Печерських Т.П. САМООРГАНІЗОВАНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР – ІННОВАЦІЙНА МЕТОДИКА СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....	34
Свічкач В.Р. СУСПІЛЬНО-КОРИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІТЕТІВ ПОЛІПШЕННЯ ПОБУТУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 20-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.....	36
Шеплякова І.О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	38
ТЕЗИ здобувачів вищої освіти	41
Авдашкова А.І. АНАЛІЗ ДОСВІДУ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ЯПОНІЇ.....	41
Артюшенко В.В. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЕТНОПЕДАГОГІЧНИМИ ЗАСОБАМИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	42
Барбіна Ю.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	43
Борсук Т.О. ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ДИСМОРФОМАНІЇ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ.....	43
Бувалкіна Ю.С. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	45
Буркова М.В. АНАЛІЗ ВІТЧИЗНЯНОГО ТА ЗАКОРДОННОГО ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ У ДІТЕЙ-СИРИТ.....	47
Візіренко О.В. СОЦІАЛЬНО–ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....	48
Галас Т.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	49
Герасименко А.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОРЕКЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	50
Голуб Д.Ю. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ КОМП'ЮТЕРНОЇ АДИКЦІЇ СТАРШИХ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	51

Список використаних джерел:

1. Липинський В. Становлення і розвиток нової системи освіти в УСРР у 20-ті роки Донецьк, 2000. 247 с.
2. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 20, спр. 1680, арк.52.
3. Становлення Кубуча. *Студент революції*. 1922. № 1. С. 94-99
4. I Всеукраїнський съезд Кубучей. *Студент революції*. 1923. № 7-8. С.120 .
5. Работа Харьковского Кубуча. *Студент революції*. 1924. № 6. С. 79-83.
6. Про матеріальний стан пролетарського студентства. *Студент революції*. 1926. № 1. С. 27.
7. До питання про КУБУчі. *Студент революції*. 1926. № 1. С. 35-37 .
8. Ряппо Я.П. Народна освіта на Україні за десять років революції. Х., 1927. С. 77.

Шеплякова І.О.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах кризового стану соціально-економічної, політичної, духовної сфер сучасного українського суспільства актуалізована потреба у висококваліфікованих фахівцях соціальної галузі. Це зумовлює підвищення вимог до рівня їхньої професійної підготовки, зокрема, у закладі вищої освіти (надалі – ЗВО). Останнє передбачає необхідність створення у ЗВО умов для «гармонізації соціального та індивідуального в процесі розвитку особистості, її соціального становлення» [5, с. 92]. У свою чергу, підґрунтям для активізації соціального розвитку студентів у ЗВО з метою підвищення рівня їхньої соціальності, формування необхідних особистісних характеристик є, насамперед, відповідна нормативна база. Відтак, актуальним вбачається аналіз нормативних основ реалізації завдань соціального виховання у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у ЗВО.

На основі аналізу наукових джерел установлено, що проблематика соціалізації, виховання, соціального виховання, соціального становлення студентів у процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти є актуальною та знайшла своє відображення у численних працях вітчизняних і зарубіжних вчених. При цьому з'ясовано, що значна увага в наукових дослідженнях, зокрема, приділяється проблемам виховних систем (І. Бех, Ю. Жданович, Б. Ковбас, Н. Селіванова, Г. Сорока, Л. Шелестова, М. Шилова, О. Шпак та ін.) та характеристиці соціального виховання (А. Мудрик, Н. Максимовська, М. Плоткін, А. Рижанова, К. Чертова та ін.). Важливі висновки про визначальну роль виховання у формуванні особистості, про функції діяльності як основи розвитку, про характер співвідношення виховання й процесу соціалізації особистості містять наукові розвідки А. Бодальова, В. Зеньковського, А. Ковальова, А. Леонтьєва, А. Мудрика, А. Троцько, Д. Фельдштейна, Д. Ельконіна та інших. Стан і динаміку процесів соціалізації, соціального (зокрема, й професійного) становлення студентської молоді, конструювання середовища закладу вищої освіти досліджували Р. Вайнола, К. Дубич, О. Карпенко, Л. Міщик, М. Філатова та інші науковці.

Проблеми підготовки фахівців соціальної галузі в умовах закладу вищої освіти репрезентовано в розвідках О. Безпалько, М. Васильєвої, І. Зверєвої, А. Капської, Н. Кабусь, В. Костіної, В. Поліщук та ін. Застосування середовищного підходу в процесі професійної підготовки фахівців соціальної галузі досліджували О. Караман, С. Коношенко, Ж. Петроцько, А. Полянничко, О. Пономаренко, А. Рижанова, С. Савченко, С. Харченко та ін., зокрема особливості соціально-виховного середовища закладу вищої освіти представлено в дослідженнях Ю. Клочан, Н. Максимовської, В. Сенашенка, М. Соловей, А. Ушакова, О. Хендрик, В. Штифурак та ін.

Аналіз нормативної джерельної бази засвідчив, що реалізація процесу соціального виховання майбутніх соціальних працівників у вищій школі регулюється актами внутрішньодержавного (Конституція України, Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Концепція національного виховання, Концепція виховання дітей та молоді в національній системі освіти та інші) та міжнародного (Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права, Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття, Рекомендація МОП про розвиток людських ресурсів: освіта, підготовка кадрів і неперервне навчання; Нова європейська стратегія «Європа-2020» та інші) рівнів.

Так, у Конституції України [2] (ст. 53-54) закріплено право кожного громадянина на освіту, зокрема, передбачено можливість на конкурсній основі безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних закладах освіти; закріплено гарантії свободи наукової й технічної творчості й розвитку науки, сприяння науковим зв'язкам України зі світовим співтовариством; розвитку вищої освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій і пільг студентам тощо.

Деталізуючи конституційні норми, Закон України (надалі – ЗУ) «Про освіту» [9] визначив право кожного на здобуття якісної та доступної освіти, для чого створюються і гарантуються рівні умови до її доступу. Це право забезпечується, насамперед, широкою мережею закладів освіти, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ і закладів післядипломної освіти; відкритим характером закладів освіти; створенням умов для вибору профілю навчання й виховання відповідно до здатностей і інтересів осіб, а також вибору різних видів освіти (формальна, неформальна, інформальна) та форм її здобуття (інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева), індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві)), дуальна). При цьому в основу гарантій здобуття освіти в державних і комунальних закладах освіти покладено державне (бюджетне) фінансування. Окрім того, передбачено необхідність закріплення в законодавстві стандартів освіти, які визначають «вимоги до обов'язкових компетентностей та результатів навчання здобувачів освіти відповідного рівня...» (ст. 32 ЗУ «Про освіту»), що забезпечить високий рівень освіти відповідно до останніх наукових досягнень.

Пріоритетним законодавчим актом у галузі вищої освіти, безпосередньо спрямованим на врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України, є Закон України «Про вищу освіту» [8], у якому встановлено правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створено умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу із закладами вищої освіти на принципах автономії ЗВО, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях.

У контексті визначення нормативно-правових засад соціального виховання майбутніх соціальних працівників у ЗВО значущими є також визначена у Концепції національного виховання [4] стратегія «розвитку наскрізної системи виховання молодого покоління України, наповнення виховання гуманітарним змістом, котрий узгоджується кращими надбаннями цивілізації, орієнтований на соціалізацію, безпосередній розвиток Людини і відповідає потребам її самореалізації» та відповідні положення Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти [3], у яких акцентовано на «гуманістичному характері виховання» як «побудови його змісту й форм на основі глибокого розуміння вихователем природи вихованців, їх індивідуальних рис і можливостей, поваги до особистості» турботі про її гармонійний розвиток; встановлення взаємин співробітництва у навчально-виховному процесі; ставлення до кожного вихованця «як до неповторної особистості; суб'єкта вільного розвитку».

Соціально-правові основи реалізації завдань соціального виховання здобувачів вищої освіти в Україні, зокрема й майбутніх соціальних працівників, повністю відповідають міжнародним стандартам і, насамперед, Міжнародному пакту про економічні, соціальні і культурні права [7], відповідно до якого «освіта повинна спрямовуватись на повний розвиток людської особистості та усвідомлення її гідності» (ст. 13); концептуальним положенням «Всесвітньої декларації про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи» [1], у якій, серед іншого, наголошено на необхідності переходу від навчання, орієнтованого на когнітивне освоєння дисциплін, до навчання, спрямованого на розвиток навичок і здібностей, пов'язаних з комунікацією, творчим і критичним аналізом, незалежним мисленням і колективною працею в багатокультурному контексті; концепції нової моделі європейської освіти, яка міститься у висновках Лісабонського самміту щодо політики освіти ЄС, відображених у «Меморандумі безперервної освіти Європейського Союзу» [6] (де, серед іншого, проголошено принцип навчання впродовж життя) тощо.

Отже, задля організації та керівництва процесом соціального виховання майбутніх соціальних працівників у закладі вищої освіти, організації та регулювання взаємодії між різноманітними соціальними інституціями, задіяними в цьому процесі, необхідні відповідні нормативні основи. Закладена в сучасних державних документах нормативно-правова база створює основу соціального розвитку студентської молоді в процесі освіти; реалізації завдань соціального виховання у вищій школі.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття: підходи і практичні заходи. Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (м. Париж, 5-9 жовтня 1998 р.). URL: <http://euroeducation.org.ua/inshi-programni-dokumenty/1vsesvitnya-deklaraciya-pro-vyshchu-osvitu-dlya-hhi-stolittya-pidhody-i>. (дата звернення: 11.11.2019 р.).
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Поточна редакція від 21.02.2019 р.
3. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти. Урядовий вісник. 1996. 28 лют. № 2/4-8.
4. Концепція національного виховання. Рідна школа. 1995. № 6. С. 3-8.
5. Максимовська Н. О. Формування культури материнства жіночої молоді у соціально-педагогічному середовищі вищого навчального закладу: дис... канд. пед. наук: 13.00.05 / Харків. держ. акад. культури. Харків, 2008. 233 с.
6. Меморандум безперервної освіти Європейського Союзу. Режим доступу: <http://www.europeans.org.ua/deyanel.html>. (дата звернення: 17.11.2019 р.).
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042
8. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 37-38. Ст. 2004. Поточна редакція від 09.08.2019 р.
9. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38-39. Ст. 308. Поточна редакція від 09.08.2019 р.